DZIEKANAT
Wydziału Historycznego UJ
wpłynęło 13.06.2023

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Łukasz Galusek

Wyobrażona stołeczność

Miasta monarchii habsburskiej jako stolice narodów (1815–1918)

Promotor: prof. dr hab. Jacek Purchla

Kraków, 12 czerwca 2023 roku

Porównując dzisiejszą mapę Europy Środkowej z jej obrazem sprzed dwóch stuleci, widać wyraźnie, że pięć miast: Budapeszt, Praga, Bratysława, Zagrzeb i Lublana, które są dziś stolicami państw narodowych, na początku XIX wieku nie odgrywało znaczniejszej roli politycznej i metropolitalnej. Stąd postawiona w pracy teza, że w Cesarstwie Austriackim, a później w Austro-Węgrzech, zaistniały szczególne warunki sprzyjające poszczególnym ruchom narodowym w takim ukształtowaniu wybranych miast na swoje centra narodowe, aby ich „stołeczność" jawiła się jako oczywista i w chwili wybicia się na suwerenność nie podlegała kwestii, a na dodatek dysponowały już kompletnym programem stołecznym, koniecznym do odgrywania tej roli. Co więcej, przy braku podstaw politycznych i często niedostatku ekonomicznych taką stołeczność opierano na innych wartościach — kulturalnych, symbolicznych i na „świadomości wielkiej przeszłości", czyli dziedzictwie. Jest to „stołeczność wyobrażona", kreowana wedle określonych prawideł i niezależnie od uwarunkowań wykazująca pewne wspólne cechy, jak wynika z przeprowadzonej analizy.

W jej toku oświetlone zostały również kwestie ogólniejszej natury, a mianowicie: Jak narody bez państw kształtują stołeczność miast, które obierają za swoje centra? W jaki sposób Budapeszt, Praga, Bratysława, Zagrzeb i Lublana w toku XIX stulecia i na początku XX stały się, by tak rzec, formami istnienia swoich narodów, formami ich przestrzennego wyobrażenia? Jak poprzez miasto komunikuje się wspólnota wyobrażona, którą jest naród?

Praca została skomponowana z siedmiu rozdziałów. Pięć poświęcono kolejno każdemu z miast, natomiast rozdział pierwszy stanowi pogłębioną analizę kwestii stołeczności, która w zestawieniu z kulturalistyczną koncepcją narodu daje podstawę do sformułowania modelu „stołeczności wyobrażonej" zastosowanego w pracy.

Rozdziały poświęcone miastom są analizami przypadków wcielania w życie tego modelu przez wybrane narody monarchii habsburskiej. Rozważania przeprowadzono zgodnie z chronologicznymi prawidłami procesu historycznego, przy czym świadomość, że dziewiętnastowieczne miasto środkowoeuropejskiej jest owocem splotu kilku wielkich procesów: modernizacyjnego, narodotwórczego i urbanizacyjnego, zachodzących dodatkowo w warunkach kształtującego się nowoczesnego państwa prawa, zdecydowała o konieczności ujęcia tych przypadków z wielu perspektyw jednocześnie. Ponadto dla jasności wywodu wybrano obiekty najistotniejsze z punktu widzenia kształtowania się kodu stołecznego miasta. Taka selekcja pozwoliła na lepsze uchwycenie typologicznych cech budowli, do których podstawowego przeznaczenia — teatru, muzeum, kościoła czy cmentarza — „dopisano" narodowe przesłanie: świątyni narodu, panteonu albo nekropolii narodowej.

Rozdział siódmy jest zarysowaną na szerszym tle (czasowym i przestrzennym) próbą podsumowania sposobu, w jaki mimo niesprzyjających warunków politycznych, a jednak dających pewne możliwości, niesuwerenne narody ziściły w miejskich formach swoje pragnienie kulturowej i cywilizacyjnej podmiotowości.



DZIEKANAT
Wydziału Historycznego UJ
wpłynęło 13.06.2023

Summary of the doctoral thesis

Łukasz Galusek

Imagined Capitals

Shaping the Habsburg city into the national capital (1815–1918)

Supervisor: prof. dr hab. Jacek Purchla
Kraków, June 12th, 2023

Comparing the map of Central Europe today with its image two centuries ago, it is clear that the five cities of Budapest, Prague, Bratislava, Zagreb and Ljubljana, which are today the capitals of nation states, at the beginning of the 19th century did not play a significant political and metropolitan role. Hence the thesis is that in the Austrian Empire, and later in Austria-Hungary, there were special conditions favourable to national movements in shaping selected cities into their national centres in such a way that appeared self-evident and unquestionable capitals at the time of independence, and, in addition, that cities already had the complete capital programme necessary to play this role. Because of scarcity of political basis and often of sufficient economic factors too, such "imagined" capital city was based on other values — cultural, symbolic as well as on the "invented" heritage. Regardless of particular conditions, "imagined" capital city was created according to certain rules and it has certain common features, as the analysis shows.

Furthermore, the dissertation answers the questions of a more general nature, namely: How do nations without states shape the cities they choose as their centres? How did Budapest, Prague, Bratislava, Zagreb and Ljubljana in the course of the 19th century and at the beginning of the 20th express the national existence in urban forms? How does the imagined community that is the nation communicate through the city?

The doctoral thesis is composed of seven chapters. Five are devoted to each city in turn, while the first chapter is an in-depth analysis of the nature of capital city, which, when juxtaposed with the culturalist conception of the nation, provides the basis for the model of the "imagined" capital city used in the work.

The chapters on cities are their case studies, carried out chronologically, while the awareness that the 19th-century Central European city was the result of several major processes: modernisation, nation-building and urbanisation, occurring additionally under the conditions of the emerging modern rule of law, determined the necessity of presenting these cases from multiple perspectives simultaneously. Moreover, for the sake of clarity, the most significant objects for the formation of the capital city code have been selected. This selection allowed for a better grasp of the typological characteristics of buildings whose basic purpose as theatre, museum, church or cemetery — was "overwritten" with a national message: a temple of the nation, a pantheon or a national necropolis.

Chapter Seven is an attempt, outlined against a broader background, to summarise the way in which, in spite of unfavourable political conditions but nevertheless offering some opportunities, non-sovereign nations have realised their desire for cultural and civilisational subjectivity in urban forms.

